No. 1029 Zaterdag 12 September 1903. 20ste Jaargang.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10,—
Afzonderlijke nummers fl. 0,20.

BUREAUX VAN DIT BLAD
REDACTIE: Waterkant, Otrabanda, No. 223
ADMINISTRATIE: Plein Concordia, No. 129, Pietermaai

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2,— pa tres luna pagar padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl. 10,— pa anja.
Un number sol fl. 0,20.

Curaçao, 11 September.

HET CONCLAVE.

1846 -- 1878 -- 1903.

De eenige veranderingen door de bouwkundigen aangebracht voor het conclaaf van 1903 betreffen alleen maatregelen voor de beste benutting der te gebruiken ruimte.

Het conclaaf van 1903 is een der zeldzame conclaven, die tijdens den zomer gehouden worden. Een der laatste was dat van 1623, dat eindigde met de verkiezing van Urbanus VIII. Twaalf Kardinalen werden ziek tijdens hunne afzondering, meerdere stierven, en Paus Urbanus was zoo ernstig ziek, toen hijgekozen was, dat men twee maanden wachten moest voor men kon overgaan tot zijne kroning.

Velen vroegen zich af, hoe zekere op leeftijd zijnde of zieke kardinalen de vermoeienissen van het conclaaf kunnen verdragen, tijdens de warmte die dezer dagen te Rome heerscht.

Men rekende op de bekwaamheid der bouwkundigen om hun het noodzakelijke gemak en gezonde inrichting te kunnen geven, maar men verwachtte even zeer, dat deze omstandigheid zou bijdragen om de verkiezing van den nieuwen Paus te verhaasten.

De onregelmatige bouw van het Vatikaan had een opmerkelijke verandering ondergaan. Voor zeer vele vensters heeft men van buiten tot op bijna volle hoogte een planken kast aangebracht, zoodat van binnen het uitzicht op het plein geheel belet is. Op verschillende terrassen ziet men groote houten getimmerten, hier wat hooger, daar wat lager; op deze wijze is het conclaaf volkomen van de buitenwereld afgesloten.

Vrijdagmiddag, 31 Juli, halfvijf, komen de eerste kardinaalskoetsen met de karakteristieke zwarte paarden aanrollen en verdwijnen onder den *Arco delle Fundamente* om op den *Cortille di S. Damase* uit te komen. Weldra volgen zij elkander onafgebroken op; de kardinalen zijn vergezeld van hun conclavist en hun kamerdienaar; velen zien nog even op het schoone plein: één hunner zal niet meer daarover terugkeeren!

Intusschen hebben de kardinalen zich naar de hun door het lot aangewezen cellen begeven. De architect van het conclaaf Schneider overhandigt den camerlengo vier sleutels, waarvan deze er twee bewaart en twee aan den maarschalk van het conclaaf, don Mario Chigi, toevertrouwt. Tegen zes uur worden allen, die niet tot het conclaaf behooren, met de aanmaning *Extra omnes*, allen buiten, verzocht de Vatikaansche gebouwen te verlaten. De maarschalk Chigi sluit de eenige deur, welke toegang geeft tot de vertrekken der conclavisten van buiten, de camerlengo van binnen. Van dit oogenblik af, 6 uur neemt het conclaaf een aanvang en blijft alle gemeenschap met de buitenwereld opgeheven.

Men weet dat alle toegangen door muren zijn versperd, behalve één waarvan de deur slechts, wanneer een kardinaal te laat mocht aankomen, opengaat. Er zijn tevens vijf zoonaamde *ruote* of groote draaibakken aangebracht, elk nauwkeurig bewaakt, waardoor de voorwerpen, welke verlangd worden, binnen de afsluiting kunnen worde gebracht.

In het geheel bevonden zich in conclaaf een goede 360 personen: 62 kardinalen, 62 conclavisten, 62 leden der edelwacht, 62 kamerdienaars en nog verschillende andere personen, onder wie patriarchen, aartsbisschoppen, bisschoppen, allen met de *ruote* belast, verder 14 koks, 20 dienaars enz. De regeering heeft uitgebreide maatregelen genomen om de volstrekte veiligheid van het conclaaf te waarborgen. Ongeveer duizend soldaten zijn rondom het Vatikaansch paleis opgesteld, terwijl talrijke patrouilles de verschillende wegen, welke op het St.-Pietersplein uitloopen, bewaken.

Den volgenden morgen na de H. Mis van den kardinaal-camerlengo en de gebruikelijke aanroepingen van den H. Geest begon om 10 uur de eerste stemmig. Men weet, dat deze handeling in de Sixtijnsche kapel geschiedt, opzettelijk voor de gelegenheid ingericht. Boven het altaar bevindt zich een fraaie voorstelling van de nederdaling van den H. Geest over de Apostelen, overhuifd door een violetkleurig baldakijn. Langs de wanden staan de zetels der kardinalen met violette zijde bekleede leuning en daarboven een baldakijn van dezelfde stof. Slechts één zetel is met groene stof overtrokken, die n.l. voor Z. Em. kardinaal Oreglia bestemd, den eenigen overblijvenden kardinaal door Pius IX gecreëerd.

Ieder der kardinalen heeft voor zich een tafeltje, waarop papier, inktkoker, pennen, potlood en lak voor de zegels, verder een naamlijst der kardinalen met groote letters gedrukt. In 't midden der kapel staat een groote overdekte tafel met twee vergulde vazen, een in den vorm van een kelk, de andere plat met wijde opening, dienende om de stemmen te tellen. 's Morgens om 10 en 's avonds om 5 uur heeft een stemming plaats; de vereischte meerderheid is twee derden der stemmen. Links van de deur, welke toegang geeft tot de Sixtijnsche kapel, bevindt zich een ijzeren buis, welke vrij hoog boven het dak uitkomt en waardoor de rook opstijgt, veroorzaakt, door het verbranden der stembriefjes. Is de keuze nog niet voltrokken dan voegt men bij de stembriefjes wat nat stroo, ten einde dikke rookwolkjes te verkrijgen, heeft een der kardinalen op zijn persoon het vereischte aantal stemmen vereenigd, dan verbrandt men enkel de briefjes, hetgeen een zeer lichten rook veroorzaakt.

Volgens een telegram van Havas werd de eerste stemming nietig verklaard wegens eenige informaliteiten. De stemming had plaats om tien uur en duurde tot kwart over elven. Om halfzeven Zaterdagochtend woonden de kardinalen de H. Mis bij, behalve eenigen, die ziek waren. Na de eerste stemming keerden de kardinalen in hun cellen terug, waar zij hun brevier baden. Om één uur werd het dejeuner opgediend, waarna een conferentie der kardinalen plaats had.

De tweede stemming Zaterdag 1 Aug. had plaats om zes minuten over vieren. Tegen zes uur schatte men het aantal personen op het St.-Pietersplein op 10.000. Vijf minuten over zevenen zag de menigte een lange witte rookkolom opstijgen. Deze *sfumata* duurde minder lang dan die van des ochtends, ze duurde slechts vijf minuten. Ook nu was de Pauskeuze nog niet geschied.

Na de tweede stemming had tusschen de verschillende groepen van kardinalen een nieuwe conferentie plaats.

Om negen uur in den avond werd

Feuilleton.

LOSSE GREPEN

— UIT —

CURAÇAO'S VERLEDEN.

I.

Om eenige aangename afwisseling te brengen voor onze lezers ook in het feuilleton, hebben wij ons voorgenomen, onder bovenstaanden titel VAN TIJD TOT TIJD *nu eens eenige merkwaardige gebeurtenissen, een ander maal sommige eigenaardige gewoonten, gebruiken of toestanden onzer kolonie in vroeger dagen te bespreken.*

Bijwijlen zullen wij eenige vroegere wetten, strafbepalingen en publicaties behandelen en waar het pas geeft en genoegzame gegevens voorhanden zijn, topo- en biographische bijzonderheden tot toelichting bijvoegen.

Een en ander zal den Curaçaoschen lezer in staat stellen een blik te slaan in, en nog beter bekend te worden met het burgerlijk en maatschappelijk, met het godsdienstig en politiek leven van ons eiland.

Men verwachte evenwel niet van ons een geregeld, doorloopend en uitgewerkt geschiedverhaal. Evenmin, dat wij immer slechts oorspronkelijke studies zullen leveren.

Ons voornemen is alleen hier en daar een greep te doen in het verleden onzer kolonie. Hetgeen wij derhalve in het vooruitzicht stellen zijn dus verschillende onderwerpen, die met elkander noch door onderlingen samenhang, noch door chronologische volgorde zullen verbonden zijn. Ten tweede: Boeken worden slechts door betrekkelijk weinig personen gelezen. Velen der werken over Curaçaosche geschiedenis, enz. zijn slechts in het bezit van enkelen. Sommigen dier boeken zijn zelfs hoogst zeldzaam. Daarom gelooven wij, zeer velen een dienst te bewijzen, door ook deze schrijvers, althans door eenige belangrijke citaten, meer onder het bereik van een ieder te brengen. Overigens zullen zooveel doenlijk slechts oorspronkelijke en gezaghebbende schrijvers en authentieke, officieele documenten onze bronnen zijn.

Wij openen deze reeks met:

EEN DROEVE GEDENKDAG 15 Sept. 1778.

Aanstaanden Dinsdag 15 Sept. zal het 125 jaar geleden zijn, dat in deze haven een der schrikwekkendste gebeurtenissen plaats greep, waarvan zij ooit getuige was: Het in de lucht springen van 's lands oorlogsschip *de Alphen*.

Het allereerst en het meest wijdloopig is deze gebeurtenis geboekt door J. A. HERING. *Beschrijving van Curaçao.* Deze auteur, hoewel hij nimmer in onze kolonie vertoefd had, gaf in 1779 een beschrijving van Curaçao, Bonaire en Aruba in het licht, en besprak deze ramp in dat werk in een afzonderlijk hoofdstuk: *Bespiegelend verhaal wegens het ongeluk van 's Lands fregat "de Alphen".* Hoewel hij dus zelf niet bij deze ramp tegenwoordig is geweest moeten wij wel aannemen, dat hem door ooggetuigen de meest nauwkeurige en uitvoerige gegevens verstrekt zijn. Alle latere schrijvers hebben uit die bron geput.

Den 4den Augustus 1778 was 's lands fregat van oorlog *de Alphen* bemand met ongeveer 220 koppen en gewapend met 36 stukken geschut, onder commando van den kapitein ter zee, George Willem Hendrik van der Feltz (1) deze haven binnengevallen.

Het lag tusschen de Groote en de Kleine Klip, den voorsteven met een kabel aan een dukdalf op den wal vastgebonden. Daarnaast hadden een Engelsche kaper en twee scheepslengtens verder 's lands oorlogsschip *Princes Royaal*, onder den schout-bijnacht Lodewijk Graaf van Bijland, en nog een weinig verder vijf groote koopvaardijschepen en een menigte kleinere vaartuigen een ligplaats gevonden.

Den 15 September 's morgens ten 8 uur hoorde men eerst een kleine ontploffing, die bijna onmiddellijk gevolgd werd door een ontzettende uitbarsting, die alle huizen deed dreunen en daveren op hun grondslagen en de verschrikte bewoners haastig naar buiten dreef. Het was alsof plotseling de geheele haven in een lichten laaien gloed werd gezet, waarna een dikke opstijgende rook en damp de ontstelde toeschouwers eenige oogenblikken belette, zich nog goed te vergewissen, wat er gebeurd was.

De uitwerkselen dezer losbarsting waren allerverschrikkelijkst. Brokstukken hout en ijzer van het vernielde schip werden op een ongelooflijken afstand ver weggeslingerd, en deden de woningen kraken, waarop zij neervielen. De afgerukte boegspriet verpletterde de galerij van een nabijgelegen huis. Men vond later zelfs stukken van het schip achter den berg *Altena* op het terrein *de Hel* neergevallen.

Het water in de haven steeg opeens 10 voet boven het gewone peil, overstroomde de beide oevers, drong zelfs de poort van de hoofdforteres binnen, rukte de kleine vaartuigen van hun ankers en wierp ze tegen de klippen te pletter. Menschelijke ledematen en vaneengescheurde lichamen werden hoog in de lucht opgevoerd en vielen in alle richtingen op de straten en de daken der huizen neder.

(1) Alle auteurs schrijven dezen naam: *van der Feltz*; in de gouvernements-stukken van die dagen leest men *van der Velst*.

het souper opgediend. Des avonds bracht de Palatijnsche wacht, belast met den inspectiedienst in het inwendige van het conclaaf, aan maarschalk prins Chigi verslag uit. Deze gaf het rapport weer aan kardinaal Oreglia.

Er zijn vier openingen in de conclaafzaal gemaakt, waardoor de kardinalen met de buitenwereld kunnen correspondeeren. Bij elke opening staan twee wachters, geestelijken De bewaking is zeer streng. De brieven en de telegrammen, die inkomen of verzonden worden, worden opengemaakt en gelezen. Alleen de correspondentie van den kardinaal camerlengo Oreglia is aan geen controle onderworpen. Zaterdagochtend verzonden verscheidene kardinalen, vooral de vreemde kardinalen, telegrammen met nieuws betreffende hun gezondheid. Ook kwamen Zaterdagochtend vele dagbladen aan, die echter niet alle werden toegelaten. Ook de bewaking van de provisie, die in het conclaaf komt, is zoo streng, dat men zelfs de kippen en visschen opent, alvorens ze worden opgediend. Wat er van de maaltijden van de conclavisten overschiet, wordt onder de armen van Rome verdeeld. Zaterdag werden groote manden met overblijfsel van eten uit het Vatikaan gedragen.

Zondagochtend bevonden zich weer duizenden menschen op het St. Pietersplein. Om tien minuten voor halftwaalf werd de rookkolom gezien, het teeken, dat de derde stemming, zonder resultaat had plaats gehad. De *sfumata* duurde zes minuten en werd twee malen hernieuwd, wat aantoonde, dat er een nastemming (stemming bij toetreding *per accessum*) had plaats gehad en dat men eerst de biljetten der eerste en vervolgens die der nastemming verbrandde. Nadat de rook verdwenen was, ging er een groote menigte de basiliek van St. Pieter binnen, waar het allerheiligste uitgesteld was.

Tegen vijf uur Zondagmiddag verzamelde zich weer een groote menigte in den omtrek van de St. Pieter. Om tien minuten over halfzeven zag men een dikke rookkolom opstijgen. Weer was de stemming, de vierde, zonder resultaat.

Maandagochtend om 11.16 werd wederom rook zichtbaar. Doch ook deze, vijfde stemming had tot geen resultaat geleid. Op het St. Pietersplein bevonden zich 2000 personen.

Ook des avonds stonden wederom vele personen vol verwachting naar het geheimzinnige rookkolommetje boven de Sixtijnsche kapel te kijken, doch ook ditmaal was Leo's opvolger nog niet gekozen.

Den zevenden keer, 4 Aug. tegen half twaalf verkondigde een lichte rookwolk, dat de keuze geschied was. Er ontstond beweging in de 7000 personen, die het plein vulden. Personen, die zich op de straat bevonden, welke grenst aan de Sixtijnsche kapel hoorden reeds vóór het opstijgen van den rook toejuichingen in het Vatikaan. Zij hadden zich niet vergist. Zoodra de Paus gekozen was, ging er uit in de Conclave vergaderde kardinalen een gejuich op, dat zich toen het feit, dat de keuze geschied was. door de rookkolom was bevestigd, voortplantte onder duizenden in eindeloos gejuich.

Eenige oogenblikken later verspreidde zich het bericht, dat Kardinaal Sarto, patriarch van Venetië, de gekozene was.

Kardinaal Sarto heeft lang geaarzeld alvorens de keuze te willen aanvaarden.

Tot tweemaal toe smeekte hij den kardinalen hem niet te kiezen. „Sprekende in naam van mijn geweten," zoo zeide hij, „moet ik verklaren niet de kracht in mij te gevoelen om de zware verantwoordelijkheid van het bestuur der Kerk op mij te nemen."

Maar kardinaal Ferrari zeide tot hem.

—Gij wilt naar Venetië terugkeeren, maar gij zult er terugkeeren, met het knagende verwijt een door God opgelegden last geweigerd te hebben.

Gij zegt, dat er een ontzettende verantwoordelijkheid is; maar uwe verantwoordelijkheid zal heel wat zwaarder zijn, als gij voor God zult verschijnen na de vervulling van een plicht geweigerd te hebben.

En daar kardinaal Sarto zijn gezondheidstoestand tegenwierp, hernam de aartsbisschop van Milaan:

—Ik herhaal u het woord van Caïphas: 't is noodig, dat een man sterve voor het gansche volk.'

Toen de Camerlengo hem vroeg of hij de keuze aannam, antwoordde kardinaal Sarto: „Fiat voluntas tua", en weder was zijn ontroering zoo groot, dat hij dreigde neer te vallen. Gedurende de eerste audiëntie weende hij meermalen. De menigte, reeds in beweging, stroomde thans naar de St. Pieterskerk. Van alle zijden rukten nu troepen aan om de orde te handhaven, maar de afzetting werd herhaaldelijk door de geestdriftige menigte verbroken.

In de loggia van de basiliek zag men eenige beweging. Werklieden traden naar buiten en spreidden een tapijt over de balustrade van het balkon, waarop een groot kruis gezet werd. De menigte kwam tot stilstand; de troepen presenteerden het geweer. Er heerschte diepe stilte op dit plechtig en verheven oogenblik.

Op het balkon verscheen daarop Kardinaal Macchi, gekleed in rooden mozetta en violette soutane, begeleid door de ceremoniemeesters. Met luidklinkende stem deelde hij mede, dat Kardinaal Sarto is gekozen tot Paus.

De menigte barstte los in een luiden jubelkreet. Kardinaal Macchi wenkte met de hand, te kennen gevende, dat men nog even stil moest zijn.

Toen de stilte weder hersteld was, voegde kardinaal Macchi er bij, dat de Paus den naam heeft aangenomen van Pius X. Daarop volgde een nieuwe uitbarsting van toejuichingen, gedurende welke de kardinaal zich terugtrok.

Nog altijd groeide de toestroomende menigte aan. Rijtuigen en tramwagens stortten aanhoudend hun vrachten in massa's over het plein uit en van alle kanten drong men nu de St. Pieter binnen.

Daar verscheen Pius X, gekleed in pauselijk gewaad op de binnen-loggia van de basiliek en gaf daar onder onbeschrijfelijke geestdrift van het volk voor de eerste maal zijn zegen.

Onze Lezers zullen zich herinneren, dat de kabel verkeerdelijk ons berichtte, dat de zegen van de buitenloggia was gegeven.

Havas beweert uit officieele bron te kunnen melden, dat kardinaal Sarto den eersten keer 5 stemmen verkreeg en ten laatste 50; kardinaal Rampolla begon met 25 stemmen en bereikte ten laatste 31 (natuurlijk niet bij de laatste stemming.) Kardinaal Gotti bereikte een maximum van 16 stemmen; kardinaal Vannutelli had in den beginne 4 stemmen, ten slotte slechts 1.

Eenige West-Indische Cultuurgewassen.

III.

De Grondnoot. Pinda.

De grondnoot, bekend ook onder vele andere namen, o. a. in Nederland onder de namen „apenootje" en „sausemangel" is de vrucht van Arachis hypogaea, eene eenjarige kruipende plant van de Fam. der Leguminozen (vlinderbloemigen). Het geslacht Arachis omvat slechts zeven soorten. Het vaderland van dit geslacht is Brazilië. De merkwaardigste eigenschap van de grondnoot is, dat zij hare zaden in den grond laat rijpen. Voor ze begint te bloeien, groeit de stam ter hoogte van ongeveer een voet rechtop, dan echter valt ze over en kruipt verder over de oppervlakte van den bodem. Ongeveer 10 tot 14 dagen na het zaaien komen de jonge spruiten boven den grond en hebben dan zeer veel van jonge roode klaver.

Men onderscheidt voornamelijk twee variëteiten dezer plant, de eene variëteit met groote, de andere met kleinere peulen. Bij sommige v. v. zijn de vruchten geplaatst langs de kruipende ranken, bij andere komen ze hoofdzakelijk voor aan de basis van den hoofdstam. De bloemen zijn geel en bij aantallen van 5 tot 7 geplaatst in de oksels dier bladeren. In verschillende deelen van West-Indië wordt de grondnoot tot een beperkte hoeveelheid verbouwd, deels voor binnenlandsch gebruik, deels voor export. Fabrieken tot het persen van olie uit de aardnoten schijnen in West-Indië niet voor te komen, wonder genoeg, wanneer men let op de groote hoeveelheden olie, lijnmeel, etc., die in de verschillende West-Indische koloniën worden ingevoerd.

Eene lichte goedbewerkte kalkrijke bodem is de voor den bouw der grondnoot meest geschikte. Voor export moet zij liefst gegroeid zijn op een lichtgekleurden bodem; donkerkleurige bodems geven veel minder fraaie schil en hierdoor daalt de prijs der aardnoot aanmerkelijk. Ze groeit zeer goed op arme kalkachtigen gruisgrond, zoowel als op zandigen of lichten, rijken vulkanischen bodem. Ook op zware gronden verkrijgt men goede oogsten, doch de oogstkosten zijn op deze gronden zeer hoog.

Het cultiveeren der plant is zeer eenvoudig. Voor de zaai worde het land goed bewerkt met schoffel en vork, of, bij uitgebreide cultuur, met ploeg en eg tot eene diepte van zes duim.

De grondbewerking voor de aardnoot geschiedt dus zeer ondiep en het voordeel hiervan is gelegen in het feit, dat zoodoende de ranken, waaraan de noten rijpen, slechts weinige centimeters in den grond behoeven te dringen om voor deze rijpende noten een geschikt, vast bed te berei-

---

Het lijk van den kok kwam neder op het dak van een huis op Otrabanda, terwijl de hand nog een lepel vasthield. Daaraan zou, volgens latere schrijvers, een Curaçaosche spreekwijze zijn ontstaan te danken hebben: *Als dat gebeurt, zult gij mijn lepel hebben.*" Daarmede te kennen gevend, dat men, hoewel het beweerde voor mogelijk houdend toch ten sterkste aan de waarheid er van twijfelt.

De ontploffing had zijn grootste kracht meer in oostelijke richting, waardoor de meeste opgeworpen lichamen boogsgewijze over de huizen aan de Klip heen geslingerd, op Scharloo neervielen.

Dit zal er niet onwaarschijnlijk toe bijgedragen hebben, dat de naastbijgelegen huizen betrekkelijk weinig beschadigd werden.

Men veronderstelt, dat de brand in de kardoezen, die in de voorkamer bewaard werden, begon, waardoor de eerste kleine ontploffing ontstond, die onmiddellijk ook de kruitkamer in brand stak.

Op het oogenblik der ramp waren juist alle manschappen tusschendeks aan het schaften, zoodat met uitzondering van twee personen, die bijtijds in zee sprongen en 14 man, die toevallig aan wal waren, 205 personen van de bemanning en nog eenige negers en negerinnen, die juist aan boord of met hun pontjes in de nabijheid waren, er het leven bij inschoten.

De kapitein bevond zich in de kajuit en liet zich kappen voor een voorgenomen bezoek aan den Gouverneur en wachtte nog den geneesheer Capriles. Luitenant baron van Coevorden, wiens beurt het dien morgen was, om eenige manschappen te vergezellen, die met een boot drinkwater gingen halen aan *Brakke Smit*, had den adelborst Lond verzocht in zijn plaats te gaan.

De hofmeester ontkwam, die met een jongen aan wal was gegaan, om provisie te koopen. Ook de schrijver met een jongen redden zich door uit een geschutspoort te springen en zich aan het roer vast te klemmen. Deze jongen heeft verhaald, dat hij den konstabelmajoor, die zich uitgelaten had, dat hij zich over een onrechtvaardige straf wilde wreken, met een brandende sigaar naar de kruitkamer had zien gaan, zeggende: „*voor den donder, wij gaan allen in den hemel ontbijten.*" Fluks waarschuwde hij den schrijver, die in de constabelshut zat: „*Secretaris, berg je, het schip vliegt op*", waarop beiden te water sprongen.

Onmiddellijk na de uitbarsting scheurde de kajuit en een gedeelte van het achterschip los van het overige gedeelte en verdween oogenblikkelijk in de diepte. De Engelsche kaper, onder commando van kapitein Carter, zonk eveneens terstond.

Nog op denzelfden dag verscheen er op verzoek van den Graaf van Bijland commandant van de *Prinses Royaal*, een publicatie (Plakkaten 1778, No 67) van den Gouverneur Jean Rodier de la Brugiére, waarbij „Uyt sijn HoogEd. welgeboorens naame allen en eenen ygelijke der inwooneren deeses Eylands werden versogt, indien eenige doode lijken der boodsgesellen van 't verongelukte schip aan hunne stellingen mogten komen aan te drijven, deselven ter aarde te besorgen in dien hun sulks hun geleegentheyt eenigsints toeliet." Twee dagen na de ramp kwamen de lijken van den kapitein en van 1ste en 2de luitenant boven drijven en werden door het garnizoen met militaire eer ter aarde besteld.

Met het oog op de enorme hoeveelheid buskruid in 's lands magazijnen aanwezig, en de verregaande roekeloosheid der bevolking, moest een ieder wel vol angst en ongerustheid zijn voor het voortdurend dreigend gevaar, waaraan de stad was blootgesteld. Van die ontsteltenis en den diepen indruk, door de ramp op het volk gemaakt, wilde Gouverneur en Raden in het belang van het eiland partij trekken en daarom vaardigden zij den volgenden dag opnieuw een vroegere publikatie uit (Plak. 1778 N°. 68), verbodende uitdrukkelijk en streng verboden, om „binnen de haven deeses Eylands met eenig geschut hoegenaamt, hetzij bij dag of nagt, onder wat protest het ook zoude moogen zijn, te schieten, op poene van vijf hondert Pesos van agten."

Het laat zich begrijpen, dat waar zooveel schade ook door particulieren geleden was, het bestuur des eilands wel de hand tot helpen mocht reiken. Den 21sten September werd er van Gouvernementswege een Publicatie (No. 69) aangeplakt, dat „Gouverneur en Raaden goed gevonden hadden, alle In- en Opgezeetenen deeses Eylands te gelasten, om alle hunne schaaden, welke sij bij geleegendheyd van het springen van het 's lands scheepe van oorloge, genaamt *Alphen* gecommandeert geweest bij den WelEd. gestrenge Heere George Willem Hendrik van der Velst, in leeven Capitain ter zee, ten dienste der Vereenigde Nederlanden, hetzij aan hunne Huijsen, Erven, vaartuijgen, Slaeven, of anderzints mogten geleeden hebben, specificq ter secretary deeses Eylands bij noticie behoorlijk onderteekend op- en aan te geeven."

Doch de tijd heelt alle wonden, en zoo gebeurde het ook hier, dat de schrik niet van langen duur bleek. De kans op gewin was menigeen te verleidelijk.

Het kwam den Raad ter oore: „hoe dat sommige persoonen alhier zig onderwinden, om bij en omtrend het wrak van het alhier in de lugt gesprongen 's lands scheepe van oorloge genaamt *Alphen* ...... hetzij door opvisschen of in het water duijkelen, het tot gen: wrak behoorende te salveeren en zig hetzelve aan te maatigen."

Op straffe van 200 pesos van agten verbood Gouverneur & Raden den 30 Dec. (No. 107) dit aan allen en een iegelijk, behoudens aan degenen, die daartoe uitdrukkelijk van den WelEd. Gestrengen Heer Jan Lixraaven, Commissaris over den Train en Raad des eilands verlof en machtiging bekomen hadden.

A. E.

ken. Dat het oogsten van de rijpe vruchten daardoor veel gemakkelijker wordt, ligt voor de hand, terwijl er zoodoende tevens veel minder in den bodem achterblijven.

Kan men ongeveer een maand vóór de zaai ploegen om dan het land op de ruwe voor te laten liggen en zoodoende lucht en licht flink te laten inwerken, des te beter. Bij vuil land mag men even voor het zaaien echter de vernietiging van het onkruid niet vergeten.

Gelijk vele andere soorten zaad met een hoog percentage aan olie, verliezen de zaden spoedig hun kiemkracht. Een eerste vereischte tot het verkrijgen van een goeden oogst is ook in dezen het kiezen van goed zaaizaad. Dit mag niet overjarig zijn, de zaden moeten zorgvuldig met de hand gepeld en uitgezocht worden. Alleen de zwaarste zaden, welke geheel onbeschadigd zijn, dienen voor de zaai. Verliest men dit uit het oog, dan zal het beplante land later tal van open plekken vertoonen. Bij eene rijenwijdte van 3 voet en eenen zaadafstand in de rijen van 18 duim is er ± 60 Amerik. ponden zaaizaad per H.A. noodig, per Are dus of 10 M. vierkant, ± 6 ons. (D. w. z. gepelde noten). Op een hoekje zaaie men bovendien eenige extra zaden, ter aanvulling van open plekken in het gewas.

De zaaidiepte hangt ook hier weer af van den vochtigheidstoestand van den bodem, gemiddeld bedraagt ze drie duim. Sommige planters weeken de zaden een paar uren voor het planten. De zaden worden, nadat ze gelegd zijn, licht aangedrukt met den voet. Over den daardoor ontstanen indruk harke of rape men wat losse aarde. De zaaitijd hangt natuurlijk af van het invallen van 't regenseizoen.

Op St. Kits zaait men in Mei, op Barbados in Juni, op Dominica en ook op de benedenwindsche-eilanden zal September de aangewezen zaaitijd, Maart de tijd van oogsten zijn. Behalve de verwijdering van onkruid en het loshouden van den grond in de eerste maanden behoeft aan het te velde staande gewas weinig zorg te worden besteed. Als de zaden ontkiemen, lette men op de kippen. Ze zijn groote liefhebbers der jonge spruiten. De groeitijd duurt gewoonlijk 4 tot 6 maanden. Sommige Amerikaansche variëteiten hebben slechts drie maanden noodig. Als aanbevelenswaardige meststoffen kunnen dienen schapen- en geitenmest, (niet versch) alsmede phosphorzuur houdende kalkverbindingen, in de eerste plaats superphosphaat (1). Zeer goed kan deze bemesting ook worden toegepast op de voorvrucht. Vooral bij den kleinen landbouw kan men m. i. hiermede zeer goed rekening houden. De korte groeitijd toch van dit gewas maakt het mogelijk binnen den tijd van een jaar achtereenvolgens twee gewassen te telen, indien de vochtigheidsgraad dit althans toelaat.

Zoodra de plant begint te rijpen worden de peulen bruin. Dan is het de tijd ze op te delven om miskleuring te voorkomen. Zijn slechts kleine veldjes beplant, dan kan het delven der noten geschieden met een vork, anders moet van een ploeg gebruik worden gemaakt, welke onder de rijen wordt doorgetrokken, de hoofdwortel afsnijdt en de ranken met de noten naar boven keert. Zijn de afgesneden planten met de peulen wat droog geworden, dan worden ze ter algeheele droging in grooter hoopen geplaatst op 't veld. 't Best maakt men hierbij gebruik van 8 voet lange staken, die rechtstandig stevig in den grond worden geplaatst en op onderlinge afstanden van twee voet zijn voorzien van drie voet lange dwarslatten, toestellen welke in Holland veel worden gebruikt tot het drogen van klaver en erwten, zoogenaamde ruiters. Hier tegen worden de te drogen aardnotenplanten opgestapeld. Bij vochtig weer is 't goed de hoop van boven met wat hooi, stroo of bananenbladeren toe te dekken. Ten slotte moeten nog de noten met de hand worden afgeplukt. Dit is een zeer tijdroovend werk. Een machine, welke de noten afstroopt en goed werk levert, is tot nog toe niet uitgevonden.

Afkloppen of afslaan der noten, zooals hier en daar soms geschiedt, is zeer af te keuren. Men verkrijgt dan een product vermengd met bladeren, steenen en ander vuil, dat voor export ten eenenmale ongeschikt is. Stam en ranken der aardnoten vormen een uitstekend veevoeder. De opbrengst van noten is nog al variëerend. Terwijl bijv. in Barbados oogsten van ± 5000 lbrs. tot de gemiddelde behooren en oogsten van 10000 lbrs per H. A. niet onbekend zijn, bedragen in de U. S. de oogsten gemiddeld 25000, — 3000 Lbrs.

In sommige streken gaat men tegenwoordig de noten, welke voor export dienen op eene bepaalde wijze behandelen ten einde ze een betere kleur te verschaffen.

Men geeft ze daartoe achtereenvolgens een bad in eene oplossing van bleekpoeder en soda en in eene van zwavelzuur. Beide oplossingen zijn natuurlijk zeer zwak. De aldus behandelde noten verkrijgen een schoone, lichte, glanzende kleur. Ze zijn vrij van reuk, terwijl aan den smaak in 't geheel geen schade is toegebracht. Ook de kiemkracht der noten wordt door deze bewerking niet benadeeld.

De naar Europa uitgevoerde noten worden gedeeltelijk met de hand gepeld en dan door de banketbakkers in de plaats van de soms zeer dure amandelen gebruikt. Het grootste deel der noten gaat echter naar de oliefabrieken, waar zij voor de oliefabricatie dienen. Bekend zijn de groote fabrieken van Van Marken te Delft waar enorme hoeveelheden grondnoten worden verwerkt.

De daaruit bereide olie is dun, van eene heldere stroogelekleur. Het wordt niet ranzig en dient als tafel olie, vervalschingsmiddel van olijfolie, smeersel voor zeer fijne machines, ter vervaardiging van zeep, etc. De verlichtingskracht is niet zeer groot. De olie wordt of door persing of door verhitting uit de noten verkregen. Het overblijfsel der noten wordt in den vorm van koeken, voederkoeken, als veevoer in den handel gebracht. De Delftsche veekoek van evengemelde fabrieken is bekend.

Deze koeken zijn zeer rijk aan eiwitstoffen en vormen dus een uitstekend krachtvoer. Tegenwoordig worden de fijngemalen noten ook gebezigd als vervalschingsmiddel der Cacao.

Curaçao, September 1903

G. B. Dussel.

D.

(1) Op de Leer der Bemesting in verband met de voeding der planten en de voornaamste natuurlijke en kunstmatige meststoffen hoop ik later meer in 't bijzonder terug te komen.

Aanvulling.

Verleden week is het volgende uit onze „Beschouwingen" weggevallen; wij verzoeken den Lezer vriendelijk dit te willen voegen tusschen de beschrijving van artt. 12 en 14, 2de bl. 2e. kolom.

„Art. 13 schrijft voor, dat door of „van wege den Administrateur van „Financiën jaarlijks aan ieder belas„tingplichtige of diens vertegenwoor„diger een beschrijvingsbiljet wordt „gezonden en dat ieder, die geen bil„jet heeft ontvangen, gehouden (dus „verplicht) is een biljet aan te vragen „en art. 14, dat ieder, aan wien een „biljet is uitgereikt, gehouden, (dus „weer verplicht) is de op dat biljet „gestelde vragen stellig en zonder „voorbehoud te beantwoorden en die „antwoorden te onderteekenen."

Ingezonden Mededeelingen.

Nieuwsberichten.

Curaçao.

Officieele berichten.

Bij Gouvernements-beschikking, dd. 9 September 1903, No. 730, is aan den Heer C. R. Debrot, Rooimeester op het eiland Bonaire, tevens aangewezen om bij afwezigheid of verhindering uit welken hoofde ook van den Hypotheekbewaarder op dat eiland, dezen te vervangen, met ingang van den 19n. September a. s., eene verlofsverlenging voor den tijd van eene maand verleend.

Posterij.

Belanghebbenden worden hierbij in herinnering gebracht, dat ingevolge art. 62 der instructie bevattende huishoudelijke voorschriften voor de Posterij in de kolonie Curaçao, de in het binnenlandsch postverkeer aan den *Gouverneur van Curaçao* geadresseerde brieven en andere stukken, *vrij zijn van port.*

* *

De met den Nederlandschen paketschoener *Gouverneur van den Brandhof* naar St. Martin N. G., St. Eustatius en Saba te verzenden brievenmalen worden Woensdag den 23sten dezer om 5 P. M. gesloten.

* *

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:

Joseph Theodor Areaux, J. B. Adolpho, Almacén Europa, Herman Baiyier, S. B. Brandao, Maria La Cruz, David D. Dewindt, Pedro i Graciel Golfo, Janel Jander Gvijf, F. X. Maduro, Moses S. L Maduro, Louis Téhodore Turbe, Rosarita Villanueva.

Leger

De bij het West-Indische leger gedetacheerde kapitein der infanterie A. J. W. Van der Grinten, zal 1 October e. k. zijn bestemming moeten volgen en bestemd zijn voor Curaçao.

Concert.

De muziekuitvoering van ll. Zondag door de kapel van "De Ruyter" in het Wilhelminapark gegeven, heeft het talrijk opgekomen publiek uitstekend voldaan.

De Feestcommissie.

De heeren M. L. Pliester, Lam, officier van "De Ruyter," S. E. L. Maduro, J. F. Quast en I. van Lier zijn, zooals reeds gemeld werd, Dinsdagmorgen 5 uur met de *Gouverneur van Heerdt* naar Westpunt vertrokken. De reis was niet erg voorspoedig, ruim vier uur duurde de tocht; lang genoeg om al het onaangename van een zeereis op een kleinen schoener te ondervinden. Het tochtje was allesbehalve meegevallen.

De Gouverneur had de commissie toegestaan het overschot der ƒ700, uitgetrokken voor de feestelijkheden, met een kleine ƒ25 te verhoogen om het met f102 der matrozen-voorstelling te brengen tot ƒ133,50, waardoor de 13335 arme kinderen der verschillende buitenscholen elk een dubbeltje konden ontvangen.

Dat de heeren hartelijk welkom waren bij de arme bevolking, hebben zij ondervonden, want menigeen, die niet meer tot de kinderen behoorde, kwam ook nog een aalmoes vragen, zoodat de heeren uit eigen zak hen tevreden moesten stellen. Vooral op S. Willibrordo was de toeloop zeer groot.

Evenals *El Imparcial* zijn ook wij door de Commissie verzocht aan de Z. Eerw. heeren Pastoors, Kors, Meyknecht en v. Otterdijk en aan den Weled. heer C. Z. de Haseth openlijk dank te brengen voor de buitengewone, hartelijke wijze waarmede de heeren ontvangen zijn, maar wij meenen er ook een oprecht woord van dank voor de commissie zelve te moeten bijvoegen.

Gratie.

De doodstraf, waartoe Pedro Rebecca veroordeeld was, is gisteren door den Gouverneur veranderd in 20 jaren dwangarbeid in boeien.

Kerkelijke berichten.

Dinsdag 8 Sept. werd er een buitengewoon feest gevierd op het R. K. Meisjesweeshuis, het zilveren professiefeest van Zuster MARIA HYRONIMA (MARIA DIONYSIA RODRIGUEZ).

Waarom was dit feest zoo buitengewoon? Omdat Zuster MARIA HYRONIMA geboortig is van Curaçao (1850) en in het weeshuis opgenomen in 1859. Het Weeshuis vierde dus het feest van een arme weeze door God in 1876 geroepen tot den religieuzen staat om op haar beurt anderen te troosten en te dienen. Dinsdag was het 25 jaar geleden, dat Zij in de handen van Mgr. VAN EWIJK haar plechtige beloften aflegde. Sinds 1878 heeft Zij velerhande werkzaamheden verricht, maar is in de laaste 11 jaren wederom aan het weeshuis verbonden, waar zij de kinderen onderricht geeft in nuttige en fraaie handwerken. De oud-weezen hadden hun goede Zuster niet vergeten en van hun spaarcenten nog heel aardige cadeaux gekocht.

Het feest werd huiselijk gevierd. Wij sluiten ons van harte aan bij de vele wenschen op dien dag geuit.

Havennieuws.

Hedenmorgen is met de *Valdivia* hier aangekomen de Heer J. H. J. HAMELBERG, Nederlands zaakgelastigde te Caracas. Daar eerst gisteren de kabel zijn overkomst had geseind, kon het plan zijner vrienden niet doorgaan om Z.W.E.G. eenigszins feestelijk te ontvangen om hem te bewijzen, dat het vele goede, wat hij voor Curaçao deed niet vergeten wordt, maar tot dankbaarheid stemt en tot erkenning zijner verdiensten. Te meer nu er van die vreemde geruchten gaan, alsof de Kolonie spoedig haar weldoener en vriend zou moeten missen. Gelukkig, kunnen wij vooralsnog melden, dat deze berichten nog niet bevestigd zijn en de Heer HAMELBERG na veertien dagen hier verbleven te hebben, weder naar Caracas vertrekt om in Maart v. j. hier terug te keeren.

De bloemen en palmen, waarmede de valreep der *Valdivia* door vriendenhanden was versierd, zijn reeds onze tolk geweest om Z.W.E.G. een „Hartelijk Welkom!" toe te roepen.

Inspectiereis.

De Gouverneur heeft wederom in de benedendistricten verschillende scholen bezocht, eenige plantages bezichtigd en den Christoffel beklommen. Nu heet het, dat Z.H.E.G. 24 Sept. met den paketschoener naar de bovenwindsche eilanden zal vertrekken.

Tentoonstelling.

Opnieuw zijn er groote bijdragen te boeken:

Van H. M. de Koningin-Moeder............	f 250
Van den oud-Gouv. N. v. d. Brandhof...	25
Van de firma G. H. B. Hellmund...........	25

Ook van Curaçao zelf zijn reeds eenige bijdragen ingekomen, deze week eerst zijn hier de aanvragen rondgezonden. Wil de tentoonstelling slagen, dan moet er nog wat geld zijn, wij hopen derhalve, dat de vrienden van den vooruitgang onzer kolonie niet zullen achterblijven om zulk eene goede zaak te steunen.

De medailles zijn zeer mooi uitgevallen en zullen door 's Rijks Munt worden geleverd.

Men bedenke echter, dat de hoofdonkosten niet voor de prijzen behoeven gemaakt te worden, maar voor inrichting van lokaal, aankoop van voorwerpen, voorschot aan arme inzenders ens.

Ook *zullen* er zeker nog meer prijzen worden gegeven dan thans zijn uitgeloofd. Dit tot aanmoediging van sommigen, goud- en zilversmeden bijv., die naar hooger prijzen dingen dan thans officieel werd aangegeven.

Plantzaad.

Uit zeer vertrouwbare bron weten wij, dat het Gouvernement voor ongeveer *f* 1000 plantzaad heeft besteld voor maïs, boontjes, pinda's etc. Een prachtig voorbeeld, dat gevolgd mag worden. De arme bevolking heeft gebrek aan zaad en wanneer de regen niet spoedig invalt, is ook het reeds met zooveel onkosten uitgezaaide weer verloren.

Goddank, zijn er enkele edelmoedige menschen, die ook bestellingen deden voor de arme bevolking of eenig geld hiervoor bestemden.

Landbouwkundige.

De Inspecteur van den Landbouw Dr. C. J. J. VAN HALL zal nog niet zoo spoedig ons eiland bezoeken, maar wel kan weldra hier verwacht worden de Heer RIJKENS, die benoemd zal worden tot landbouwkundige voor Curaçao.

De Heer RIJKENS is de vijftig al gepasseerd, is een veel bereisd man (ook in de tropen) en was werkzaam in Indië aan de boschcultuur.

Stoomsloep.

Het naphta-bootje van den Gouverneur is aangekomen. Woensdag werd de eerste proefreis ondernomen naar het Schottegat en op zee rond de boei. Onmiddellijk na den proeftocht ondernam de Gouverneur met eenige heeren een zelfde reisje.

Toen Vrijdag wederom een proef zou genomen worden en de naphta werd opgepompt, liep het reservoir over, waarbij de overloopende naphta in brand vloog.

Hedenmorgen kwam de stoomsloep met behulp van roeiriemen van de reis thuis; de machine is defect.

Droevig

Gisterenmorgen heeft een vrouw, wonende achter seinpost, zich met een scheermes den hals afgesneden.

De arme vrouw, oppassend en geregeld van leven, is moeder van 4 kinderen, waarvan het laatste 4 maanden oud is. Reeds eenige dagen had zij hevig de koorts, Donderdag werd er om den dokter gestuurd. Vrijdagmorgen was deze nog niet gekomen. De ijlkoortsen waren toen zoo geweldig, dat de zieke als razend werd en, voor dat haar man en zuster 't konden beletten naar een scheermes greep en zich den hals afsneed.

Wij weten niet of de boodschap bij den dokter ontvangen is en of deze wettig verhinderd was te komen, maar als hier tijdig geneeskundige hulp aangewend ware, gelooven wij niet dat deze ziekte zoo'n droevig einde zou gehad hebben.

Kindermoord

Plaatsgebrek verhindert ons verslag te geven van de gerechtszitting waarin de zaak G. Kleinmoedig behandeld is, beschuldigd haar kind vermoord te hebben. Dinsdag a. s. zal de uitspraak gegeven worden. Het O. M. eischte 5 jaar dwangarbeid.

Buitenland.

Rome.— Een bijzondere correspondent schrijft aan *De Maasbode*:

De laatste dagen heeft men het in de pers druk gehad over een veto, hetwelk door Oostenrijk-Hongarije tegen de verkiezing van kardinaal Rampolla zou zijn ingebracht, en men heeft allerlei verhalen daarover opgedischt.

Ik geloof u te kunnen mededeelen, hoe deze zaak zich heeft toegedragen.

Men weet, dat Frankrijk, Oostenrijk, Spanje en Portugal het recht beweerden te hebben van veto in 't Conclaaf, d. w. z. dat zij de verkiezing van een kardinaal tot Paus beweerden te kunnen verhinderen op grond van zijn voorafgaande politiek, die gericht was tegen de mogendheid, welke de uitsluiting gaf.

Volgens het kanoniek recht heeft dit recht van veto nooit kunnen bestaan, en ook nooit bestaan; het is in flagranten strijd met het onaantastbaar recht der Kerk op algeheele vrijheid. Het is nog een overblijfsel van de keizerlijke en koninklijke aanmatigingen uit de middeleeuwen. In de praktijk heeft men echter wel rekening gehouden met de wenschen van de groote Katholieke mogendheden en het niet in het belang der Kerk geoordeeld een kardinaal te kiezen, die door zulk een mogendheid gehaat was. Toch is het veto, nl. de officieele verklaring, door een gezant der mogendheid of door een kardinaal als buitengewoon gezant van den souverein gedaan, nooit anders dan met protest ontvangen.

Maar dit is totaal verouderd. Thans is het recht van veto ongerijmder dan ooit, want er zijn geen officieel Katholieke regeeringen meer. De regeering is thans in handen van meerderheden, die wel wettelijke maar geen moreele macht bezitten. Stel u voor een veto, uitgebracht door een vrijdenker of een atheïst, die toevallig het hoofd van een ministerie is in een der genoemde overheerschend Katholieke landen.

Men kan dus eigenlijk niet meer spreken van een veto. Maar er wordt toch verzekerd, dat de kardinaal van Cracau uit naam van den keizer van Oostenrijk-Hongarije het veto had uitgebracht over de verkiezing van kardinaal Rampolla. De waarheid is, dat het officieel niet is uitgebracht; d. w. z. dat kardinaal Puzyna niet is opgestaan te midden van het Conclaaf om te zeggen: Als afgezant van Z. M. verklaar ik, dat door het veto is getroffen Z.Em. de kardinaal Rampolla."

De kardinaal van Cracau heeft er zich toe bepaald aan de kardinalen te verklaren, buiten de zitting van het Conclaaf, dat Z. M. er zeker van was, dat men kardinaal Rampolla niet zou kiezen, daar deze bekend stond als tegenstander (sic) van Oostenrijk-Hongarije.

Kardinaal Puzyna is blijkbaar het slachtoffer van een groote dwaling geweest en heeft zeker gedacht nog in in de tijden van Maria Theresia te leven. De kardinalen hebben dat begrepen en verklaard, dat zij geen rekening zouden houden met die verklaring, officieel of niet.

Thans gaat de H. Vader een officieele acte opstellen om de absoluut onaantastbare vrijheid te decreteeren, te verklaren van nul en geener waarde elke verklaring in het Conclaaf medegedeeld, die strekt om hoe dan ook de vrijheid der Pauskeuze te beperken.

Ik weet niet, of deze acte door de Curie zal worden gepubliceerd, maar ik weet, dat zij gemaakt zal worden door den Paus, die geen scherts verstaat op het punt van de rechten der Kerk.

Macedonië.—Het wordt meer dan tijd, dat mogendheden eens een woordje medespreken over den toestand in Macedonië, die dagelijks verergert. De opstandelingen gaan voort met het vernielen van de verkeersmiddelen; daarentegen plunderen en moorden de Turken in de dorpen van onschuldige Christenen. Overal wapenen zich de Turken, zelf te Belgrado, zegt de correspondent van de „Daily Mail" aldaar. De opstandelingen hebben reeds verscheiden spoorbruggen met dynamiet in de lucht laten vliegen, o. a. een van 70 meter lengte tusschen Saloniki en Uskjub, na 150 Turken, die de brug bewaakten, overrompeld te hebben. Een poging van de opstandelingen, om Monastir in brand te steken, is echter mislukt.

Hussein Hilmi Pasha heeft den gezanten van Rusland en Oostenrijk-Hongarije te Konstantinopel officieel medegedeeld, dat de opstand dagelijks in omvang toeneemt. De jonge mannen van alle Bulgaarsche dorpen vluchten in de bergen om zich bij de benden aan te sluiten. Een groot aantal Bulgaarsche boeren wilden liever rustig op het land blijven werken, maar zij werden gedwongen de comités te helpen.

Volgens Husseins Pasha breidt de opstand zich eveneens uit in het vilajet Salonika, waar de comités besloten dezelfde middelen aan te wenden als gebruikelijk zijn in de Monastir: moorden, branden en plunderen. Drie honderd opstandelingen hebben zich versterkt op de hoogten tusschen Ghevyeli en Yenidje.

De Turksche overheid te Uskjub heeft vijf duizend geweren uitgedeeld onder de Muzelmansche bevolking, dezelfde die reeds de Christenen met moord bedreigd heeft!

Het volgende kan een overzicht geven van den tegenwoordigen toestand in het vilajet Monastir:

Krushevo wordt nog steeds bezet door de opstandelingen. 4000 man Turksche troepen, met artillerie omsingelen de stad en bereiden zich voor een aanval te wagen. De vijandelijkheden in het district Dibra duren voort. De Albaneezen doen aanvallen op de Bulgaarsche steden.

In het district Koritza vernielen de opstandelingen alles wat onder hun bereik kan komen. Zij hebben de voornaamste convooien levensmiddelen genomen. Een hevig gevecht heeft plaats gehad in de districten Kastoria en Florina tusschen Turksche troepen en opstandelingen. De laatsten hebben zich meester gemaakt van regeeringsstukken, bestemd voor Kastoria.

Ter onderdrukking van den opstand in Monastir worden uitgebreide maatregelen genomen. Behalve troepen wordt ook veel geschut, en worden honderden paarden naar het terrein van den opstand gezonden. Hilmi pasja neemt zelf de leiding der krijgsverrichtingen op zich.

Uit Konstantinopel werd gemeld, dat onmiddellijk 2000 Muzelmansche gendarmen opgeroepen zijn voor den dienst in Salonika, terwijl 24 bataljons uit Azië de troepen zullen versterken.

Volgens een bericht uit Salonika verbreidt zich thans de opstand meer naar het oosten. Melding wordt gemaakt in dat bericht, dat de brug van Gergeli en een pakhuis te Tsjibeltsje door dynamiet zijn vernield.

Advertentien.

ST. ELIZABETHS-GASTHUIS.

Ter bewaring van de goede orde brengt de Ondergeteekende allen, wien het zal aangaan, in herinnering, dat de tijd van opname van zieken in het Gasthuis volgens het huishoudelijk reglement bepaald is als volgt:

Van 's morgens 6 tot 's avonds 6 uren worden de zieken ontvangen.

In de nachtelijke uren worden geene zieken opgenomen, tenzij in buitengewone gevallen, die spoed eischen.

De Directeur van het St. Elizabeths-Gasthuis

W. G. VAN BAARS.

Curaçao, 4 September 1903.

Drukker:

ALFREDO F. SINTIAGO.